

Asia: VN/9952/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot muutosehdotuksista

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää lakimuutosta tarpeellisena ja digitaalisointia edistävänä.

Huomiot tiedoksiantoa koskevista ehdotuksista (18-19 b §:t)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää lakimuutosta tarpeellisena ja digitalisointia edistävänä toimenpiteenä.

Ehdotus siitä, että kaikki viranomaisten tiedoksiannot lähettäisiin ensisijaisesti sähköisinä niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista, on kannatettava. Tällä vahvistetaan samalla sähköistä ja siten paperitonta asiointia, mutta myös huomioidaan ne asiakkaat, joilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen asiointiin vaihtoehtoisten asiakaspalvelukanavien osalta. Esityksellä ei kuitenkaan muuteta sitä, mitkä asiakirjat kuuluvat viranomaisen tiedoksiantovelvollisuuden piiriin, vaan muutos kohdistuu puhtaasti menettelylliseen sääntelyyn. Tämä osaltaan tukee nykyisen lainsäädännön näkökulmasta jo olemassa olevaa oikeusjärjestystä ja vahvistaa sen osalta nykyisiä menettelyitä viranomaisen tiedoksiantovelvollisuuteen liittyen.

Viranomaisilla on useita eri palvelukanavia käytössään ja tämä muutos tuo yhden uuden palvelukanavan lisää viranomaisen vastuulle. Onkin huomioitava, että palvelukanava on palvelukanava vain toimiessaan siten, että sinne saapuvat viestit käsitellään ja sen kautta toimitetaan viestejä ulospäin. Tämä toiminta ei kuitenkaan tapahdu automaattisesti, vaan vaatii työntekijän tekemää työtä ja edellyttää näin ollen viranomaiselta myös resursointia, jota vaaditaan käyttöönottoaiheessa tavanomaista enemmän. On oletettavissa, että pitkällä tähtäimellä sähköisen asioinnin käyttäminen tulee kuitenkin tehostamaan myös hyvinvointialueen prosesseja ja hyvinvointialueella asiointia.

Huomiot sähköisen asiakirjan saapumista määräajassa koskevasta ehdotuksesta (11 §)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää esitettyä kannatettavana, koska sähköisten asiakirjojen toimittamista koskevan määräaika sääntelyn on perusteltua olla yhdenmukaista.

Muut huomiot

Esityksen mukainen, tukipalvelulain 8 d §:ssä säädettävä viranomaisaloitteinen Suomi.fi-viestien käyttöönotto sekä suostumusedellytyksen poistaminen asiointilain 18 ja 19 §:stä Suomi.fi-viestien kautta toimitettavan sähköisen tiedoksiannon osalta muuttavat potentiaalisesti hyvin monen henkilön tiedoksiantojen vastaanottamistapaa kirjetiedoksiannosta sähköiseen tiedoksiantoon. Lakiehdotukset päivittävät tiedoksiantomenettelyä vastaamaan sinänsä yhteiskunnan nykyistä tilaa, jossa sähköinen asiointi on yleinen viranomaisasioinnin tapa. Esityksessä on tuotu esille, että oikeusturvan näkökulmasta ehdotettu sääntely voidaan siten nähdä hallinto- ja tuomioistuinmenettelyjen kehittämisenä ajan olosuhteita vastaavaksi.

Tässä vaiheessa on kuitenkin ennakoitavissa, että lähtökohtainen sähköinen toimintaympäristö ei tule tavoittamaan kaikkia henkilöitä toivotusti siitä huolimatta, että heille lähtökohtaisesti tarjotaankin ilman suostumusta. Tämä tulee aiheuttamaan hyvinvointialueelle todennäköisesti erinäisiä vaatimuksia ja selvityspyyntöjä. Onkin huomioitava, että viranomaiset lähettävät hallintonsa asiakkaille erilaisia asiakkaidensa oikeuksiin sekä etuihin kohdistuvia päätöksiä. Päätös hyvinvointialueen asiakasmaksun suuruudesta ja sen maksuvelvoitteesta, eroaa sisällöllisesti sekä velvoitteellisesti huomattavasti vaikkapa päätöksestä lapsen huostaanottoon liittyen. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ilmaisee huolensa niistä oikeusturvariskeistä, jotka potentiaalisesti aiheutuvat sähköisen toimintaympäristön muutoksesta johtuen. On myös välttämätöntä panostaa valtakunnallisesti asiakkaiden informoimiseen palvelusta muutoinkin kuin esityksessä esitetyn Suomi.fi -viestien käyttöönottilanteissa tapahtuvan uuden käyttäjän informoinnilla. Muutokseen valmistauduttaessa, sekä sen aikana, tulee huomiota kiinnittää oikeanlaiseen sekä tarvittavan kattavaan muutoksesta tiedottamiseen. Mikäli tämä tiedotustehtävä annetaan viranomaisen toimesta tehtäväksi, tulee sitä koordinoida esimerkiksi ohjein ja materiaalimallein sekä tarjota siihen riittävää rahoitusta valtakunnallisesti. Esityksessä on tuotu esille, että "ehdotettujen muutosten perusteella ei kuitenkaan tehtäisi suoraan muutoksia hyvinvointialueiden rahoitukseen, mutta toteutuneita säästöjä tarkasteltaisiin osana hyvinvointialueiden rahoituksen tarkistamista koskevissa jälkikäteistarkastuksissa". Hyvinvointialueen näkökulmasta on huomioitava, että esitetyt muutostarpeet tulevat aiheuttamaan hyvinvointialueelle ylimääräisiä kustannuksia jo vuonna 2025, eikä näitä ole huomioitu vuoden 2025 rahoituksessa.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ilmaisee huolensa lain ripeää voimaatuloa koskien. Hyvinvointialueella asianhallinnan näkökulmasta aikataulu käyttöönottoon liittyen on liian kireä eikä mahdollista organisaatiolta riittävän laajaa sekä huolellista valmistautumista muutokseen. Aikataulu tulee aiheuttamaan myös järjestelmätekniseltä osaltaan paljon työtä, mutta mahdollisesti myös myöhästymistä, sillä kaikkia muutoksia ei välttämättä ole mahdollista saada valmiiksi näin lyhyen valmistautumisaajan puitteissa. Eri järjestelmätoimittajien valmiudet reagoida ja suorittaa näin nopealla aikataululla vaadittuja muutoksia vaihtelevat. Organisaation toimittajineen pitää valmistautua laajalti uuden kanavan käyttöönottoon ja tätä koskevaan informointiin ja ideaalisti tälle olisi hyvä varata esitettyä pidempi valmistautumisaika.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ehdottaa lisäksi, että heräteviestin toteutustavan vaihtoehdoksi tai ohella toteutettavaksi tavaksi pohdittaisiin matkapuhelinnumeroon lähetettävää viestiä. Tämä on toimintamalli myös useilla muissa sähköisissä viestintäkanavissa esimerkiksi pankeilla, vakuutuslaitoksilla ja muilla toimijoilla, jotka lähettävät asiakkailleen viestejä omaan sähköiseen ja suojattuun palvelukanavaansa. Heräteviestiin ei olisi syytä kuitenkaan liittää linkkejä palveluun mahdolliseen huijausviestiin sekoittamisen mahdollistamiseksi.

Asiakkaan informointi on toteutettava kokonaisuudessaan riittävästi ja hyvinvointialueelle tulee turvata taloudelliset resurssit kaikkien lain tuomion muutosten toteuttamiseksi.

Huomioiden soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta esitutkinnan ja poliisitutkinnan osalta

-

Huomioiden oikeudenkäymiskaaren (erit. OK 11:3) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain prosessiosoite- ja tiedoksiantosäätelyä koskevista ehdotuksista

On kannatettavaa, että sähköiseksi osoitteeksi voisi tulkita jatkossakin esimerkiksi tukipalvelulain 3 §:ssä määritellyn viestinvälityspalvelun tilin, eli tällä hetkellä Suomi.fi-viestit, mutta myös sähköpostiosoitteen.

Muut huomiot koskien oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää esitettyä kannatettavana, sillä soveltamisalaa laajentamalla useampi viranomaisprosessi otettaisiin sähköisen asioinnin alle ja tämä tukee osaltaan tasapuolisemman digitalisaation edistämistä.

On perusteltua, että esitetyllä on tarkoitus pyrkiä edistämään jo olemassa olevaa sähköisen asiointivaihtoehdon käyttämistä ja esitetty tukee osaltaan tasapuolisemman digitalisaation edistämistä. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää tarkoituksenmukaisena, että oikeudenkäynnin osapuoli voitaisiin tavoittaa sähköisesti.

Huomioiden oikeudenkäyntimaksun porrastusta koskevasta ehdotuksesta hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta

-

Esityksessä on arvioitu ehdotettavien muutosten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, yritysvaikutuksia ja viranomaisvaikutuksia. Onko esityksessä otettu huomioon tältä osin keskeisimmät vaikutukset? Arvioitko muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue kiinnittää huomiota siihen, ettei esimerkiksi vieraskielisten asemaa ole arvioitu kovin kattavasti. On hyvä, että henkilöiden erilaisia valmiuksia suhteessa sähköiseen asiointiin (kuten esimerkinomaisesti fyysiset rajoitteet, ikääntyminen, syrjäytyminen, sairaudet, langattomien verkkojen katvealueet ja taloudellinen tilanne) on tuotu esille arvioinnissa. On selvää, että hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti on huolehdittava sähköisen asioinnin ja digitaalisten palvelujen käytön tuesta sitä tarvitseville, mutta hyvinvointialueen näkökulmasta on toivottavaa, että tukea tarjotaan myös valtionhallinnon toimesta ja että hyvinvointialueelle

annetaan riittävät resurssit tuen tarjoamiselle. Hyvinvointialue pitää kannatettavana lain tulkintaa siitä, että viranomaisen on neuvottava omien digitaalisten palvelujensa käytössä, mutta tuen antaminen ei ulotu esimerkiksi laitteiden käytön opastukseen taikka muutoin laajempaan digituen tarjoamiseen.

Muut huomiot

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää esityksen tavoitteita pääpiirteissään hyväksyttävinä. Hyvän hallinnon näkökulmasta digitaitoisten henkilöiden ja yritysten osalta ehdotetut säännökset ovat verrattain selkeyttäviä ja voivat parantaa hallinnossa asiointin sujuvuutta. Hyvinvointialue kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että vaihtoehtoisten asiointimahdollisuuksien tukeminen, joilla huomioidaan erityisesti erilaisten valmiuksien piiriin kuuluvat henkilöt, otetaan edelleen riittävästi huomioon kaikessa oheislainsäädännössä ja ohjeistuksissa, jotta jokaisen todellinen mahdollisuus asioida viranomaisessa turvataan.

Tuovinen Tiia
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue